

Klima- og miljødepartementet

Skábmamánnu 30.beaivvi/ 30.11.23

Innspill til natur- og klimameldinger

Norske Samers Riksforbund (NSR) viser til deres ønske om innspill til arbeidet med stortingsmelding om naturmangfold for å følge opp den nye internasjonale naturavtalen og stortingsmelding om klima for perioden frem mot 2023.

Vi deltok på den digitale høringen 23.november, og sender med dette inn vårt skriftlige innspill. Vi gir innspill på alle ni spørsmål, og vi nummerer avsnittene deretter.

Vi forventer at myndighetene konsulterer samer og samiske rettighetshavere når det gjelder inngrep som følger av avtalen. Vi forventer også at myndighetene setter seg inn i hvordan helhetlig samisk bruk fungerer, og at dette i seg selv er til gagn for naturen på lik linje med vern.

1.

For å nå natur- og klimamål i 2050 er et av de viktigste grepene å lytte til Norges urbefolkning og videre respektere de folkerettslige bestemmelser i tråd med ILO 169, SP artikkel 27 og FNs erklæring om urfolksrettigheter.

2.

En viktig ramme for etterlevelse av naturavtalen er lovverket som er gitt av Stortinget. Urfolks rettigheter er en del av Norges lover og skal selvfølgelig etterfølges. Så lenge Fosen-saken ikke er løst ved statlig etterlevelse av den så vil den også påvirke etterlevelse av naturavtalen.

3.

For å sikre natur og klima i arealbruksendringen er det viktig å få frem den samiske bruken av naturen. Det er også et faktum at urbefolkningene merker klimaendringene raskere enn andre, og det er paradoks at de som bruker naturen på dens premisser er de som igjen lider mest under klimaendringer.

Vi viser også til vedtaket i Sametinget om *Sametingets forventninger til nasjonal implementering av Naturavtalen*, sak 43/23, der Sametinget blant annet sier:

Sametinget anser at tradisjonell samisk bruk er det beste vernet for naturmangfoldet. Sametinget mener det er behov for å styrke synlighet, bruk og implementering av samisk tradisjonell kunnskap i naturforvaltningens praksis. I den nasjonale implementeringen av Naturavtalen blir det viktig at samisk tradisjonell kunnskap som er knyttet til naturens mangfold samt samenes bærekraftige naturbruksmåter blir anerkjent, respektert og ivaretatt.¹

Naturen bevares gjennom kontinuitet i samisk bruk så som høstingstradisjoner, næringer og åndelige praksiser.

¹ Sametingets forventninger til nasjonal implementering av Naturavtalen
<https://innsyn.onacos.no/sametinget/mote/norsk/wfdokument.ashx?journalpostid=2021106573&dokid=1211351&versjon=13&variant=P&>

Vi viser også videre til Sametingets øvrige arbeid med naturavtalen, klima og samiske næringer. En del av løsningen på Naturavtalen ligger i arbeidet som gjøres i Sametinget.

4.

Det vil være viktig å se til arbeidet som Sámiráđđi/ Samerådet gjør, og følge opp og sikre urfolksperspektivet i Arktisk råd. Disse organene har store politiske og faglige nettverk som bidrar godt inn i dette. Vi vil også nevne rapporten *Klimaendringer i Sápmi og veien videre*² som Sámiráđđi har skrevet. Rapporten legger blant annet vekt på sammenhengen mellom forverret naturmangfold og konsekvenser av klimaendringer. Rapporten lister opp en rekke punkter som også vil bidra til implementering av Naturavtalen. Urfolk må settes i stand til å være den kapasiteten verden trenger, med realistiske rammer og muligheter til å delta i internasjonalt arbeid.

5.

Rapporten til Sannhets- og forsoningskommisjonen viser forskjellen mellom den samiske og den norske forståelsen og bruken av naturen. Mens den norske tilnærmingen ofte handler om verneområder og friluftsliv, så har den samiske forståelsen sitt utgangspunkt i bruken av naturen. Høsting av naturen er en viktig del av samisk livberging og kultur, og man jakter ikke mer enn man behøver.

I Sametingets plenumssak 048/23 *Sametingets forventninger til nasjonal implementering av Naturavtalen* vises det også til en rapport skrevet av Mattias Åhren:

Det første er at naturmangfoldloven bygges på tanken om kulturelt nøytralt naturbruk. Dette er ikke i overensstemmelse med folkeretten i og med at samisk naturbruk ettertrykkelig er kulturbasert, og dermed beskyttet av folkerettens bestemmelser. Et annet problem er at dagens forvaltningsmodell med de lokale verneområdestyrene ikke legger til grunn at det norske og samiske folket er likeverdige, og med like rettigheter. Samiske representanter i verneområdestyrene er i mindretall og dermed vil de norske hensynene være dominerende ovenfor de samiske i styring av verneområdene.

6.

Det trengs generelt mer kunnskap om samisk kultur, samisk historie, samiske kulturminner osv. Kommuner og fylkeskommuner trenger kunnskap og forståelse om hvordan naturen har blitt brukt og blir brukt av de samiske brukerne. God forvaltning av områder der naturen tas hensyn til vil på sikt være til fordel for arealer som kommuner og fylkeskommuner forvalter.

7.

Det er et problem at samer ikke utøver selvbestemmelse over sine tradisjonelle land- og vannområder. For å ivareta viktige naturområder for urfolks tradisjonelle virksomhet kan man benytte seg av ICCA (Indigenous and Community Conserved Areas). Når slike områder opprettes må urfolks behov og verdier være førende for arbeidet. Det finnes et eksempel fra finsk side av Sápmi i det skoltesamiske lokalsamfunnet. Slike prosjekter kan sikre samarbeide mellom lokale samiske kunnskapsbærere og naturvitenskapelige miljøer. Det bør også jobbes over grensene for å se på mulighetene for å etablere bevaringsområder som går over grensene.

² Sámráđđi sin klimarapport, på engelsk (originalspråket): <https://sametinget.no/f/p1/i0509cf47-6664-460a-9ddf-72c2a88e6d06/climate-change-in-sapmi-an-overview-and-a-path-forward.pdf>
På norsk (oversatt versjon): <https://sametinget.no/f/p1/i624f557a-81cc-456f-ab43-086af9f1e73e/klimaendringer-i-sapmi-en-oversikt-og-veien-videre.pdf>

NOROGA SÁMIID RIIKKASEARVI
VUONA SÁMIJ RIJKASIEBRRE
NØØRJEN SAEMIEJ RIHKESIEBRIE
NORSKE SAMERS RIKSFORBUND

8.

Klimameldingen bør prioritere å få til et samarbeid med urfolksmiljøer. Samerådets klimarapport er også et viktig grunnlag for utarbeidelse av anbefalinger. Sametinget har også innhentet kunnskap blant annet gjennom rapporten fra NORCE: *Kunnskapsgrunnlaget for forvaltning av verneområder – samiske perspektiver*.³ Sametingets plenum skal nå i desember behandle sak om bevaring av naturmangfold. Det er i det hele tatt viktig å samarbeide og konsultere med Sametinget, og bruke av den kunnskapen de henter inn, samt å søke mer samarbeid med samiske miljøer som er brukere av naturen.

9

I NOU:23 *Omstilling til lavutslipp* registrerer vi at 14 av de 15 utvalgsmedlemmene er fra Trondheim og sørover. Det er ingen samer med i dette utvalget, noe som ikke bidrar til legitimitet.

Avslutning

Vi vil avslutte med å vise til at FN Naturpanels rapport som var tydelig på at i områder som er brukt og forvaltet av urfolk står det mye bedre til med naturmangfoldet og økosystemer enn i andre områder. Det burde være den beste pekepinn på hvordan man bør gå frem i dette arbeidet.

Dearvvuođat

Beatrice Iren Fløystad

Leder i Norgga Sámiid Riikkasearvi, NSR

³ <https://innsyn.onacos.no/sametinget/mote/norsk/wfdocument.ashx?journalpostid=2021106573&dokid=1222887&version=1&variant=A&>